

Vízió és motiváció a nyelvtanulásban

Dörnyei Zoltán és Magdalena Kubanyiova Motivating learners, motivating teachers. Visions in the language classroom (Tanulók és tanárok motiválása. Vízió az idegennyelv-tanteremben) című könyvükben az idegennyelv-elsajátítási motiváció konstruktumát a korábbi kutatásokhoz képest új perspektívából mutatják be. Úgy gondolom, hogy az idegennyelv-tanulási motivációt a vízió fogalma alapján vizsgáló könyv a téma elmúlt évtizedének egyik leghasznosabb műve, amely mind a kutatók, mind a gyakorló pedagógusok számára, számos új információval szolgál.

A szerzők a mű elején áttekintik az idegennyelv-tanulási motiváció kutatásának történeti korszakait. Dörnyei és Kubanyiova szerint (1) a szociálpszichológiai szakasz (1959–1990) az első; a motiváció két fő dimenziója, az integratív és az instrumentális orientáció meghatározása ebből az időszakból eredeztethető. (2) A kognitív-szituatív szakasz (1990-es évek) a következő, ami az idegennyelvi motiváció tanulmányozásának perspektíváját kiszélesítette azáltal, hogy a pedagógiai pszichológiai kutatásokból vett át eredményeket. Ehhez a fázishoz leginkább a belső és a külső motívumok fogalmainak meghatározása köthető. (3) Az új szociodinamikai megközelítések (az évezred első évtizede) fókuszába a motiváció változásának/evolúciójának, valamint a motivációnak és a szociális kontextusokban megjelenő identitásnak a kapcsolata került. Ebből a szakaszból a leginkább ismert fogalom az idegennyelvi motivációs érendszer, amire a szerzők a későbbiekben nagymértékben támaszkodnak. A konstruktum három fő komponensből áll: (1) ideális idegen nyelvi én, ami arra vonatkozik, hogy milyennek szeretné magát látni a nyelvtanuló; (2) a „kellene” (‘ought to’) idegen nyelvi én, ami azokra a tulajdonságokra utal, amelyekről a nyelvtanuló azt hiszi, hogy rendelkeznie kell velük, valamint (3) idegennyelv-tanulási tapasztalat, ami a szituációspecifikus, a

tanulási környezethez és tapasztalathoz kötődő motívumokra utal.

A szerzők a könyv bevezetőjében öt lényeges kérdést kívánnak tisztázni. Jelen írás a következőkben e kérdéseket ismerteti, valamint röviden összefoglalja a kérdésekre adott válaszokat, bemutatva ezzel a könyv megszületésének előzményeit, körülményeit és a szerzők motivációját.

Miért van arra szükség, hogy a nyelvoktatás kapcsán vízióról írjanak könyvet? Erre a kérdésre pontos választ kapunk: a vízió nagyon sokat számít a szerzőpáros szerint. Azt a következtetést vonják le, hogy a vízió a nyelvtanulási motiváció egyik legfontosabb faktora. Állításuk alátámasztására John Dewey, a nagy amerikai oktatási reformer gondolatát is példaként idézik, aki szerint az oktatás központi témája a vízióépítés, amit a *My Pedagogic Creed* című művében imázsfomálásként (‘image-formation’) definiált.

Miért szükséges ugyanabban a könyvben a tanárra és a diákra egyaránt összpontosítani? E kérdést illetően azt a célt fogalmazták meg, hogy a tantermeket olyan tanulási környezetekké kell átalakítani, amelyekben az idegennyelv-tanulás könnyebbé válhat. Ezt az átalakulást a tanárral érdemes kezdeni, aki iránymutató vezetővé válhat a diákok számára.

Mi értelme van a vízió és a motiváció összeillesztésének? Úgy érvelnek, hogy a korábbi motivációs kutatási kereteket

érdemes kitágítani, azonban nem szabad felcserélni a víziók alapján történő megközelítéssel, de ötvözni érdemes a kettőt. Véleményük szerint az emberi viselkedés az absztrakció különböző szintjeiről közelíthető meg, a vízió beemelése az idegennyelv-tanulási motiváció területére egy újabb megközelítéssel gazdagítja a korábbiakat.

Mit ajánlanak e könyvvel az olvasónak? A szerzők azt az egyértelmű szándékot fogalmazzák meg, hogy erős alapokat szeretnének kínálni könyvükkel a gyakorló nyelvtanároknak a motiváció témakörében. Azt a reményüket is kifejezik, hogy az illusztrációkkal, anekdotákkal és híres emberektől származó idézetekkel a tudományos művet élvezhető olvasmánnyá teszik a tanárok számára.

Kik a szerzők, és hogyan jutottak el a könyv megírásáig? Dörnyei Zoltán Magdalena Kubanyiova doktori témavezetője a Nottinghami Egyetemen. Az első szerző az elmúlt több, mint két évtizedben számos alkalommal vizsgálta az idegennyelv-tanulási motivációt és a téma egyik legtöbbet idézett kutatójának számít.

A könyv három fő részből áll. Az első részben a terület kutatási történetének tömör szintézisét adják a szerzők, bemutatva, hogyan jutottak el a vízió-alapú motiváció kutatásához. Különösen hasznos, hogy a szerzőpáros folyamatosan rámutat, milyen könnyen összekapcsolhatóak a pedagógiai pszichológiában használatos fogalmak az idegennyelv-tanulási motiváció területén használtakkal. A második nagy egység tartalmát jól illusztrálja annak mottója, ami a 13. században élt Meister Eckharttól származik: „Mikor a lélek valamit meg akar tapasztalni, a tapasztalat képét dobja maga elé és belép saját képébe.” Ez a tanulók vízión keresztüli motiválásáról szóló egység ugyancsak hat fejezetre tagolódik. Az első fejezetben a nyelvtanuló víziójának előhívását elemzik a szerzők, nagy részletességgel kitérve olyan problémákra, mint a tanuló jelenlegi identitásának, aggodalmainak és megélt tapasztalatainak megértése. Az irányított vizualizációt a szerzők szerint

úgy kell értelmezni, mint a tanulók irányítását kontrollált álmodozásban, ami segít a kívánt nyelvi énképét tudatosan előhívni. A vizualizáció három fajtáját különböztetik meg: forgatókönyv alapú fantáziálás, forgatókönyv alapú vizualizálás és vizualizáció-közvetítés. Az egység második fejezetében a vizualizáció fokozásán keresztül megvalósuló vízióerősítésről olvashatunk a következő fókuszokkal: a vizualizációra való képesség fejlesztése, kreatív és narratív feladatok beépítése a tanítási reper-toárba, a tanulók bátorítása, hogy tanulási naplót vezessenek és a virtuális szavak erejének kihasználása. A harmadik fejezetben a vízió megalkotásáról értekeznek a szerzők, különös tekintettel a nyelvtanulásról alkotott hiedelmekre, a konstruktív önellenőrzési csatornák megalkotására, az akadályok és gátak kiiktatására. E rész negyedik fejezetében a vízió cselekvéssé való átalakításáról kapunk részletes áttekintést, majd az ötödik fejezetben arról olvashatunk, hogyan lehet a víziót életben tartani, illetve arról, mi a módja a megtört víziók javításának. A könyv ezen egységét lezáró hatodik fejezetben a lehetséges bukás figyelembe vételével a vízió realiztikussá tételéről olvashatunk. A szerzők hangsúlyozzák annak fontosságát, hogy szükséges a sikertelenség negatív következményeit mérlegelni, a „kellene” (‘ought to’) idegen nyelvi ént előtérbe helyezni és a kudarcokról alkotott képeket a vizualizáció során felhasználni.

A két fejezetből álló harmadik könyvegységben a tanárok motiválásáról, motivációjáról esik szó. E rész első fejezetében arról értekeznek a szerzők, hogyan születnek a tanári víziók, továbbá arról, hogyan lehet megérteni, kik vagyunk, annak érdekében, hogy betekintést nyerjünk abba, kik akarunk lenni tanárként. Itt esik szó az értékekről, a morális célokról és a tanítási filozófiákról is. A szerzők feltárják, hogyan lehet az ideális nyelvtanári ént előhívni, valamint kreatív belső feszültséget előidézni a tanulóknak. A könyvegység és egyben a mű lezáró fejezetében a tanári vízió fenntartásáról ír a szerzőpáros. Felhívják a figyelmet arra, hogy a tanári

motivációt számos tényező erodálhatja (pl. kívülről bevezetett és erőltetett módszertanok, tananyagok, a munka alacsony anyagi ellentételezése, stb.). Ebben a fejezetben Dörnyei és Kubanyiova módszertani megoldásokat is kínál a gyakorló nyelvpedagógusok számára, és a szerzők ötleteket adnak arra vonatkozóan, hogyan maradhatnak motiváltak a nyelvtanárok.

Összességében a szerzőpárosnak olyan tudományos művet sikerült írnia a nyelvtanulási motiváció kutatásának legfrissebb kereteiről, amely a gyakorló tanárokat a könyvben számos helyen beszerkesztett keretes illusztrációk ('illustration') és eszköztárak ('toolbox') révén módszertani ötletekkel látja el. A tanárok így sokat meríthetnek a könyvből, mivel a bemutatott példákon keresztül jelentős mennyiségű, a tantermi gyakorlat során alkalmaz-

ható eljárásokról olvashatnak. A könyv azért fontos írás ezen a kutatási területen, mert új perspektívából tárgyalja a nyelvtanulási motivációt. Továbbá újdonság, hogy a szerzők a pedagógiai pszichológiából beemelik a kutatási területbe a vízió fogalmát.

Dörnyei, Z. és Kubanyiova, M. (2014): *Motivating learners, motivating teachers: Building vision in the language classroom*. Cambridge University Press, Cambridge.

Thékes István

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Türr István Képző és Kutató Intézet
nyelvtanár

Felsőoktatási szakpolitikák tervezése és implementációja longitudinális, komparatív és kauzális perspektívában

*Recenziómban a Musselin és Teixeira szerkesztésében megjelent *Reforming Higher Education* című kötetet mutatom be, amely a felsőoktatási reformokkal foglalkozik a közpolitikai tervezés és az implementáció oldaláról. A kötet három alkalmazott nézőpontja (longitudinális, komparatív és kauzális), az összes tanulmányon átívelő elemek koherenciája (új közmenedzsmet, neoliberális irányzat), valamint interdiszciplináris szemlélete miatt tarthat számot a szélesebb nyilvánosság érdeklődésére.*

A könyvben három fejezetbe rendezve tíz tanulmány kapott helyet, melyek megírásában összesen 17 szerző működött közre. Az összes tanulmány bemutatása túlmutatna jelen recenzió keretein, így a kötet átfogó ismertetése

mellett csak néhány írás részletesebb bemutatására kerülhet sor.

Az első fejezet a felsőoktatási szakpolitikák tervezésével foglalkozik a rendszer szintjére reflektálva. Az itt szereplő tanulmányok longitudinális elemzéseket mutat-